

Sygn. akt I ACa 592/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :SSA Dariusz Małkiński (spr.)

Sędziowie:SA Magdalena Pankowicz

:SA Elżbieta Bienkowska

Protokolant :Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 2016 r. w Białymstoku na rozprawie

skargi (...)

w O.

od wyroku Sądu Polubownego ad hoc w składzie: Arbiter Przewodniczący- prof. dr hab. A. C., Arbitrzy: M. R., A. W. z dnia 15 marca 2016 r. wydanego w sprawie z powództwa **T. M.**

przeciwko **Uniwersytetowi (...)** w O.

o zapłatę

oraz skargi **T. M.** od wyroku Sądu Polubownego ad hoc w składzie: Arbiter Przewodniczący- prof. dr hab. A. C., Arbitrzy: M. R., A. W. z dnia 15 marca 2016 r. wydanego w sprawie z powództwa wzajemnego (...) w O.

przeciwko **T. M.**

o zapłatę

I. **oddala skargę powoda- pozwanego wzajemnego T. M.;**

II. **zasądza od powoda- pozwanego wzajemnego T. M. na rzecz pozwanego- powoda wzajemnego (...) w O. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;**

III. **oddala skargę pozwanego- powoda wzajemnego (...) w O.;**

IV. **zasądza od pozwanego- powoda wzajemnego (...) w O. na rzecz powoda- pozwanego wzajemnego T. M. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.**

(...)

UZASADNIENIE

Powód T. M. wystąpił przeciwko pozwanemu (...) (...) - (...) w O. z powództwem o zapłatę kwoty 791.178 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz poniesionymi przez niego kosztami postępowania przed Sądem Polubownym ad hoc właściwym do rozpoznania tej sprawy.

Pozwany (...) (...) - (...) w O. domagał się w odpowiedzi na pozew oddalenia powyższego roszczenia w całości a ponadto zrehabilitował pozew wzajemny skierowany przeciwko T. M., w którym żądał (po ostatecznym sprecyzowaniu jego treści) zapłaty kwoty 1.032.775,54 zł wraz z odsetkami ustawowymi od daty ostatniej modyfikacji powództwa wzajemnego do dnia zapłaty oraz należnymi pozwanemu- powodowi wzajemnemu kosztami postępowania przed Sądem Polubownym ad hoc.

Dnia 23 lutego 2007 roku w W. Sąd Polubowny ad hoc w składzie: Przewodniczący- A. K., Arbitrzy: J. Ł. i W. W. wydał wyrok, w którym zasądził od pozwanego- powoda wzajemnego na rzecz powoda- pozwanego wzajemnego kwotę 791.178 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 5.10.2002 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo wzajemne, rozstrzygając o kosztach postępowania przed tym Sądem. W następstwie skargi pozwanego- powoda wzajemnego Sąd Okręgowy w Olsztynie w wyroku z dnia 25 maja 2007 roku zapadłym w sprawie o sygn. akt: I C 155/07 uchylił zaskarżony wyrok i orzekł o kosztach postępowania skargowego.

Sąd Polubowny ad hoc w W. w składzie: Przewodniczący- prof. dr hab. A. C., Arbitrzy: M. R. i A. W., po ponownym rozpoznaniu sprawy, w wyroku z dnia 15 marca 2016 roku: zasądził pozwanego- powoda wzajemnego: (...) (...) - (...) w O. na rzecz powoda- pozwanego wzajemnego T. M. kwotę 791.178 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 4 października 2002 roku do dnia zapłaty (pkt 1); zasądził od powoda- pozwanego wzajemnego T. M. na rzecz pozwanego- powoda wzajemnego: (...) (...) - (...) w O. kwotę 175.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 1 lipca 2003 roku do dnia zapłaty (pkt 2); uznał koszty postępowania przez Sądem Polubownym za uiszczone (pkt 3) i zniósł je między stronami (pkt 4).

Wyrokowi powyższemu towarzyszyły następujące motywy rozstrzygnięcia:

Sąd polubowny ad hoc uznał za nieekonomiczne przytaczanie niespornych okoliczności faktycznych opisanych obszernie w uzasadnieniu jego wyroku z dnia 23 lutego 2007 r. jak i uzasadnieniu orzeczenia zapadłego w sprawie karnej o sygnaturze akt: II K 1609/01, uwzględniając rekapitulację wzajemnych żądań stron przedstawioną w piśmie powoda- pozwanego wzajemnego z dnia 17 sierpnia 2015 r. i wystąpieniu pozwanego- powoda wzajemnego z dnia 2 czerwca 2015 r. oraz uznał się właściwym rozpoznać niniejszą sprawę na podstawie § 18 umowy dzierżawy zawartej przez strony dnia 27 kwietnia 1992 roku, wskazując że zakres klauzuli arbitrażowej został przez strony zakreślony szeroko i dotyczy wszelkich sporów wynikających z zawarcia i realizacji tej umowy.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia roszczeń pozwu głównego, Sąd podkreślił, że zespół pałacowy w Ł. wydany został pozwanemu- powodowi wzajemnemu dnia 30 czerwca 2003 r., zaś umowa dzierżawy wyodrębnionej części pałacowej z dnia 19 czerwca 1995 r. została uznana prawomocnie za nieważną (nieistniejącą) w wyroku z dnia 22 października 2002 r.; następnie wydany został prawomocny wyrok nakazujący zwrot wymienionego zespołu pałacowego, co powód- pozwany wzajemny uczynił dnia 16 czerwca 2003 r. Sąd Polubowny przyjął także za własny pogląd Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażony w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2002 r. , w sprawie o sygn. akt: I A Cz 2483/02, w świetle którego uznanie za nieważną umowy z dnia 19.06.1995 r. odnoszącej się wyłącznie do zespołu pałacowego w Ł. oznaczało poddanie relacji prawnych między stronami reżimowi umowy z dnia 27.04.1992 r. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże bowiem nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Sąd polubowny uznał poza tym, że rozpoczęcie przed nim procedury polubownej przerywa bieg przedawnienia a ewentualne uchylenie, wskutek skutecznie wywiezionej skargi, wyroku sądu polubownego nie powoduje „przerwania” postępowania przed sądem polubownym.

Obowiązanie i skuteczność umowy z dnia 27.04.1992 r. w zakresie rozliczeń między stronami przesądziły też o zasądzeniu na rzecz pozwanego- powoda wzajemnego (...) w O. kwoty wskazanej w piśmie z dnia 2 czerwca 2015 r., w którym strona ta ograniczyła żądanie wzajemne do kwoty 175.000 zł. Pozwany- powód wzajemny wskazał, że dochodzona przezeń kwota wynagrodzenia wynika z treści opinii inż. S., która nie została zakwestionowana przez strony. Opinia została złożona przez biegłego w 2004 roku. Sąd arbitrażowy podzielił powyższy pogląd.

Twierdzenie pozwanego- powoda wzajemnego, że przesłanką roszczenia jest „korzystanie bezumowne” należy rozumieć w kontekście zakresu § 18 umowy dzierżawy z dnia 27 kwietnia 1992 r., który zastrzega generalnie rozpoznanie przez Sąd Polubowny wszelkich sporów związanych z tą umową. Dodać należy przy tym, że sytuacja, gdy strona umowy, której przedmiotem jest przeniesienie posiadania rzeczy, posiada ją ponad okres ustalony przez strony w umowie, stanowi niewątpliwie naruszenie warunków umowy i rodzi odpowiedzialność kontraktową. W istocie uwaga ta dotyczy znaczącej części umów terminowych. W tym zakresie Sąd Polubowny nie jest związany ujęciem prawnym roszczenia sformułowanym przez pozwanego - powoda wzajemnego, czyli określeniem władztwa powoda- pozwanego wzajemnego jako „bezumownego korzystania z rzeczy”. Sąd podzielił i uznał za własne wyliczenia zaprezentowane w uzasadnieniu pozwu wzajemnego odnośnie wysokości wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości, co miało miejsce przy biernej postawie strony przeciwnej, która wyliczeń tych nie kwestionowała, podważając jedynie podstawę prawną roszczenia wzajemnego, pomimo świadomości, że w wyniku prawomocnego orzeczenia jej eksmisji zmuszona była w/w nieruchomości wydać właścicielowi.

W trakcie postępowania dowodowego Sąd Polubowny dopuścił jedyny ze wskazanych przez strony dowodów tj. przesłuchanie w charakterze świadka dr A. S. na okoliczność sposobu dokonywania przez strony rozliczeń w okresie objętym sporem, ponieważ pozwany- powód wzajemny ograniczył na rozprawie swoje wnioski dowodowe wyłącznie do przesłuchania tego świadka. Powód- pozwany wzajemny nie wniósł zaś nowych wniosków dowodowych. W ocenie Sądu przeprowadzony dowód nie wniósł nic istotnego do sprawy. Sąd uznał ponadto za bezcelowe powtarzanie w tym zakresie (zwłaszcza wobec upływu czasu) postępowania dowodowego, np. poprzez dopuszczenie dodatkowych opinii biegłych, ponieważ strony w ich pismach procesowych w praktyce uznały za miarodajną dla rozliczeń nakładów na kompleks pałacowy w Ł. opinię biegłego B. S. sporządzoną na zlecenie Sądu Polubownego w poprzednim składzie.

Sąd nie podzielił jednak drugiej opinii autorstwa inż. K. K. (1), z której miało wynikać roszczenie (...) (...)- (...) z tytułu różnicy wartości produkcji roślinnej oraz kosztów likwidacji zubożenia gleb na łączną sumę 710.705 zł. Stanowisko to wynikało z brzmienia samej opinii, w której biegły wskazywał np., że nie jest możliwe pewne wyliczenie powyższych należności. Nawet zatem mając na względzie probabilistyczny charakter pewnych dowodów w postępowaniu cywilnym, Sąd nie mógł uznać tej opinii za miarodajną. Dodać należy, że w sprawie karnej o sygnaturze akt: II K 1609/01, której ustalenia faktyczne i prawne Sąd Polubowny podziela w całej rozciągłości, wnioski wynikające z opinii inż. K. zostały zanegowane. Sąd oceniając całość zgromadzonego materiału uznał ponadto, że dowody przedstawione przez pozwanego- powoda wzajemnego w zakresie potrącenia nie spełniają kryteriów wiarygodności - w istocie opierają się bowiem na oświadczeniach tej strony, którym powód- pozwany wzajemny przeciwstawił konkretne faktury.

W odniesieniu do kwestii środków pieniężnych wypłaconych przez powoda- pozwanego wzajemnego na rzecz pracowników gospodarstwa rolnego po rozstrzygnięciu przetargu, lecz przed objęciem przez niego posiadania gospodarstwa, Sąd podzielił ustalenia poczynione w sprawie karnej, że kwota ta ma być zwrócona dzierżawcy.

Wyrok powyższy zaskarżyły obie strony. Pozwany- powód wzajemny: (...) (...)- (...) w O. w swojej dalej idącej skardze podważał wyrok Sądu Polubownego w zakresie powództwa głównego, zarzucając temu rozstrzygnięciu:

1. niezachowanie podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym wynikających z ustawy (art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c.) poprzez obrazę art. 1197 § 2 k.p.c. nakazującego, by wyrok sądu polubownego zawierał motywy rozstrzygnięcia i

2. sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.) poprzez:

- a) wydanie orzeczenia w zakresie pozwu T. M. stojącego w oczywistej sprzeczności ze stanem faktycznym sprawy,
- b) wyrokowanie z przekroczeniem granic żądania pozwu,
- c) nierozważenie istoty sprawy oraz niewyjaśnienie motywów swojego rozstrzygnięcia, przez co zostało naruszone konstytucyjne prawo strony pozwanej do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy,
- d) nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia.

Wskazując na powyższe zarzuty, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Polubownego ad hoc z dnia 15 marca 2016 roku w zaskarżonej części w całości, przeprowadzenie rozprawy także pod nieobecność skarżącego i zasądzenie od przeciwnika skargi na rzecz skarżącego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według spisu złożonego na rozprawie.

Powód- pozwany wzajemny zaskarżył wyrok Sądu Polubownego ad hoc z dnia 15 marca 2016 r. w zakresie punktu 2, tj. w części zasądzającej od T. M. na rzecz (...) (...) - (...) w O. kwotę 175.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lipca 2003 r. do dnia zapłaty i zarzucił temu rozstrzygnięciu: sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzulą porządku publicznego) przez naruszenie zasady powagi rzeczy osądzonej.

Wskazując na powyższe uchybienia, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Polubownego ad hoc z dnia 15 marca 2016 r. w zaskarżonej części oraz zasądzenie od (...) na rzecz T. M. kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skargi obu stron tego postępowania nie zasługiwały na uwzględnienie.

Zakres kontroli wyroku sądu polubownego jest ograniczony do przesłanek określonych w art. 1206 k.p.c. i wadliwość takiego orzeczenia pod względem faktycznym lub prawnym nie podlega zasadniczo badaniu w postępowaniu skargowym. Ograniczenie w nim kognicji sądu powszechnego ma swoje źródło w dobrowolnej rezygnacji z konstytucyjnego prawa do sądu przez kontrahentów zapisu na sąd polubowny (por. S.N. w wyroku z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 64). Zaaprobować także należy utrwalony w orzecznictwie pogląd, wedle którego sąd powszechny jest związany powołanymi w skardze podstawami uchylenia wyroku sądu polubownego, a więc bada z urzędu jedynie dwie przesłanki wymienione w art. 1206 § 2 k.p.c. (zob. S.N. w wyroku z dnia 21 grudnia 2004 r., I CK 405/04, MoP 2005, Nr 2, s. 67).

Kontrola pierwszej z nich, a mianowicie dopuszczalności rozstrzygnięcia sprawy przez sąd polubowny (art. 1206 § 2 pkt 1 k.p.c.) wymaga niewątpliwie analizy licznych orzeczeń prejudycjalnych, w których sądy powszechne dokonały prawomocnej oceny mocy wiążącej nie tylko łączącej strony umowy z dnia 19.06.1995 r., ale także zawierającej zapis na sąd polubowny (a konkretnie klauzulę kompromisorską) umowy z dnia 27.04.1992 r. Niewątpliwie bowiem Sąd Okręgowy w Olsztynie rozstrzygając w sprawie o sygn. akt: I C 348/02 powództwo (...) (...) - (...) w O. przeciwko T. M. o wydanie nieruchomości uznał drugą z wymienionych umów za niewiązącą w zakresie władania zespołem pałacowym w Ł. przez powoda- pozwanego wzajemnego i ustalił, że po roku 1995 władztwo to pozbawione było tytułu prawnego (k. 158, tom I dokumentacji stanowiącej załącznik do sprawy o sygn. akt: I C 155/07). Sąd Apelacyjny w Białymstoku rozpoznając apelację od powyższego wyroku przychylił się do tego poglądu (zob. uzasadnienie orzeczenia z dnia 8 maja 2003 r., sygn. akt: I A Ca 168/03, k. 407, tom I dokumentacji stanowiącej załącznik do sprawy o sygn. akt: I C 155/07). Z drugiej strony Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu z dnia 8.10.2002 r., sygn. akt: II C 238/02 orzekając o odrzuceniu pozwu (...) (...) - (...) w O. na zasadzie art. 199 § 1 pkt 4 k.p.c. uznał za wiążącą strony klauzulę zawartą

w § 18 umowy z dnia 27.04.1992 r. i stwierdził skuteczność zapisu na sąd polubowny. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalając zażalenie powoda na powyższe postanowienie podtrzymał argumentację Sądu I instancji w uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 grudnia 2002 r., sygn. akt: I A Cz 2483/02 (k. 287- 294, tom I dokumentacji stanowiącej załącznik do sprawy o sygn. akt: I C 155/07).

W świetle art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W moc wiążącą wyposażone są nie tylko wyroki, ale również postanowienia sądu wydawane w procesie (zob. K. Piasecki, W. Broniewicz, J. Kunicki). Zasadniczo odnosi się ona tylko do treści sentencji orzeczenia a nie jego uzasadnienia, ale zgodnie przyjmuje się, że w razie przesądzenia we wcześniejszym orzeczeniu kwestii o charakterze prejudycjalnym, nie jest możliwe jej późniejsze badanie w kolejnym procesie (zob. S.N. w wyroku z dnia 12 lipca 2002 r., V CKN 1110/00, LEX nr 74492). Nie budzi też wątpliwości w doktrynie i judykaturze, że art. 365 § 1 k.p.c. należy do fundamentów ustrojowych prawa polskiego i obraza tego przepisu winna być oceniana jako naruszenie podstawowych procesowych zasad porządku prawnego (por. S.N. w tezie 2 wyroku z dnia 9 marca 2012 r., I CSK 312/11, LEX nr 1163190 oraz w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 lutego 2014 r., I CSK 191/13, LEX nr 1523425).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, zgodzić się należy, że wymienione wyżej orzeczenia wiążą Sąd Apelacyjny a wcześniej wiązały Sąd Polubowny, przy czym zakres tego wiązania jest niekonkurencyjny. Prejudycjalne uznanie przez Sąd Okręgowy w Olsztynie i Sąd Apelacyjny w Białymstoku nieskuteczności umowy z dnia 27.04.1992 r. w części dotyczącej rozliczeń z tytułu użytkowania przez powoda- pozwanego wzajemnego zespołu pałacowego w Ł. i charakteru takiego władztwa nie wpływają bowiem na skuteczność i moc klauzuli kompromisorskiej zawartej w § 18 umowy z dnia 27.04.1992 r. Niewątpliwie bowiem zapis na sąd polubowny ma charakter umowny i autonomiczny w stosunku do treści umowy zasadniczej łączącej strony. Autonomia ta cechuje nie tylko zastrzeżenie właściwości sądu polubownego zawarte w odrębnej umowie (zapis na sąd polubowny sensu stricto), ale także przyjmujące postać wtrąconej do umowy głównej klauzuli arbitrażowej lub kompromisorskiej. W tej sytuacji rozwiązanie umowy głównej w następstwie jej wypowiedzenia lub odstąpienia od niej, ewentualnie stwierdzenie jej nieważności, bezskuteczności itp. nie wpływa automatycznie na moc wiążącą zapisu.

Poddanie sądowi polubownemu sporów ze stosunku umownego oznacza innymi słowy, że jego kompetencją objęte są wszelkie roszczenia o wykonanie umowy, roszczenia powstające w razie niewykonanie lub nienależytego wykonania umowy, roszczenia o zwrot bezpodstawnie spełnionego świadczenia powstałe w razie nieważności umowy lub odstąpienia od niej, a także roszczenia deliktowe, jeżeli wynikają ze zdarzenia polegającego równocześnie na niewykonaniu lub niewłaściwym wykonaniu umowy (por. S.N. w postanowieniu z dnia 5 lutego 2005 r., I CSK 311/08 nie publ. oraz w postanowieniu z dnia 24 października 2012 r., III CSK 35/12, LEX nr 1232776).

Zgodnie z § 18 umowy z dnia 27.04.1992 r. (zob. k. 68 , tom I dokumentacji stanowiącej załącznik do sprawy o sygn. akt: I C 155/07) klauzulą kompromisorską strony objęły „wszelkie spory mogące wynikać z zawarcia lub realizacji niniejszej umowy”. Literalna wykładnia tego przepisu pozwala więc objąć jego dyspozycją nie tylko roszczenia związane z wykonaniem zobowiązań umownych („spory wynikające z realizacji umowy”) ale także te dotyczące rozliczeń na wypadek rozwiązania umowy lub stwierdzenia jej nieważności („spory wynikające z zawarcia umowy”).

W tych warunkach nie budzi wątpliwości skuteczność umówionego przez strony tego postępowania zapisu na sąd polubowny, dodatkowo potwierdzona prejudycjalnie w wiążących postanowieniach S.O. w Warszawie z dnia 8.10.2002 r. i S.A. w W. z dnia 9.12.2002 r. Zakres prawomocności materialnej tych orzeczeń nie sięga jednak tak daleko, jak tego chce skarżący powód- pozwany wzajemny, który utożsamiał ją z wynikającą z art. 366 k.p.c. mocą powagi rzeczy osądzonej. Nie wnikając w różnice istniejące między przepisami art. 365 i 366 k.p.c. podkreślić należy, że res iudicata dotyczy jedynie wyroków (ew. postanowień kończących merytorycznie postępowanie w sprawie nieprocesowej lub nakazów zapłaty) i jej zakres jest znacząco węższy od zakresu mocy wiążącej orzeczeń. Oceniając oba (...) postanowienia w kontekście tej ostatniej przesłanki wypada podnieść, że zawarte w nich rozważania, o ile wykraczają poza ocenę skuteczności zapisu na sąd polubowny, to nie mają charakteru wiążącego, ponieważ nie

pozostają w związku z rozstrzyganą w tych orzeczeniach materią i nie mogą być uznane za prejudykat w szerszym znaczeniu. W tych warunkach zawarte w nich rozważania na temat ważności umowy z dnia 27.04.1992 r. nie mogły wpłynąć na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

Podsumowując powyższe kwestie dodać należy, iż strony tego postępowania posiadają zdolność arbitrażową, zaś prawa majątkowe poddane przez nie rozstrzygnięciu sądu polubownego mogły być przedmiotem ugody sądowej (art. 1157 k.p.c.). W tych warunkach Sąd Apelacyjny nie dopatrył się w skarżonym orzeczeniu naruszenia wymagań zapisanych w art. 1206 § 2 pkt 1 k.p.c.

Pozwany- powód wzajemny zarzucił w swojej skardze wyrokowi Sądu Polubownego naruszenie art. 1202 § 2 pkt 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie przedawnienia części roszczenia powoda- pozwanego wzajemnego z tytułu rozliczenia jego nakładów na nieruchomości pierwszego z wymienionych. Owszem, roszczenie z tego tytułu zostało określone w pozwie głównym na kwotę 426.707 zł i taka kwota była popierana aż do sierpnia 2006 r. Sąd Polubowny zasądził jednak na rzecz T. M. kwotę wyższą od dochodzonej, a mianowicie 557.157,48 zł, pomimo formalnego rozszerzenia powództwa o kwotę 130.450,48 zł dopiero w około miesiąc po zamknięciu rozprawy dnia 19 lipca 2006 roku (k. 718, tom II dokumentacji stanowiącej załącznik do akt sprawy o sygn. I C 155/07). Sąd Okręgowy w Olsztynie uznał na tej podstawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 maja 2007 r., sygn. akt: I C 155/07, że zmiana powództwa dokonała się w analizowanym przypadku z naruszeniem art. 193 § 3 k.p.c. w zw. z art. 1202 § 1 pkt 2 k.p.c., a Sąd Polubowny wykroczył poza granice żądania powoda, ale nie analizował tego faktu w kontekście podniesionego w sprawie zarzutu przedawnienia.

W świetle art. 229 § 1 k.c. termin przedawnienia roszczeń o zwrot nakładów na rzecz wynosi roku od dnia zwrotu rzeczy przez jej posiadacza. Przepis ten jest praktycznie tożsamy z art. 677 k.c. w zw. z art. 694 k.c., w konsekwencji znaczenie drugorzędne dla niniejszej sprawy ma ustalenie, czy rozliczenie nakładów odbywa się na podstawie umowy dzierżawy, czy też z pominięciem regulacji umownej. Bezspornie powód- pozwany wzajemny zwrócił protokolarnie właścicielowi zespół pałacowy w Ł. dnia 16 czerwca 2003 r. (k. 578-581, tom II dokumentacji stanowiącej załącznik do akt sprawy o sygn. I C 155/07). Skoro więc przerwa biegu terminu przedawnienia wynikająca z wszczęcia postępowania polubownego (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) dotyczyła aż do dnia rozszerzenia powództwa (24.08.2006 r.) jedynie kwoty 426.707 zł, to w dacie powyższej żądanie zapłaty sumy ją przewyższającej było już przedawnione (termin przedawnienia upłynął bowiem dla kwoty 130.450,48 zł dnia 16.06.2004 r.). W tych warunkach rozważenia jedynie wymaga, czy ostateczne zasądzenie kwoty przedawnionej w zaskarżonym wyroku narusza podstawowe zasady porządku prawnego R.P.

W orzecznictwie i doktrynie konsekwentnie przyjmuje się, że naruszenie przepisów prawa materialnego przez sąd polubowny tylko wyjątkowo może być podstawą uchylenia jego wyroku, a mianowicie wówczas, gdy naruszona norma ma charakter *ius cogens* i przypisuje się jej, najczęściej w kontekście określonych zasad konstytucyjnych, szczególną rolę w krajowym systemie prawnym. Ocena, czy zachodzi podstawa do zastosowania klauzuli porządku publicznego powinna być jednak formułowana *ad casum*, a więc w sposób zawężający (por. T. Ereciński w Komentarzu do k.p.c., t. 5, 2009 r., s. 730 a ponadto S.N. w wyroku z dnia 21 grudnia 1973 r., I CR 663/73, PiP 1976, Nr 5, poz. 131 i S.A. w Warszawie w wyroku z dnia 29 maja 2000 r., I A Ca 65/00, PG 2001, Nr 2, s. 54).

Sąd Apelacyjny aprobeje w związku z powyższym, egzystujący w orzecznictwie już od blisko półwiecza pogląd, wedle którego nie można uważać za uchybienie podstawowym zasadom porządku prawnego błędnej wykładni ani też niewłaściwego zastosowania przez sąd polubowny przepisów o przedawnieniu lub prekluzji (tak S.N. w wyżej cyt. wyroku z dnia 21 lutego 1973 r., I CR 663/73, ale także w wyroku z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 557/13, LEX nr 1491130). Z tej przyczyny błędne przyjęcie przez Sąd Polubowny w niniejszej sprawie, że wszczęcie tego postępowania skutecznie przerwało bieg terminu przedawnienia wobec całej zasądzonej kwoty, połączone z wadliwą wykładnią przepisów prawa materialnego, nie zostało uznane za przejaw naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego R.P.

Podobnie Sąd Apelacyjny ocenił zasądzenie przez Sąd Polubowny pełnej kwoty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez powoda- pozwanego wzajemnego za okres od 19 czerwca 1995 r., a więc od momentu zawarcia umowy dzierżawy zespołu pałacowego w Ł., do daty złożenia przez (...) (...) (...) w O. powództwa wzajemnego, bez poczynienia jakichkolwiek rozważań w przedmiocie datowania dobrej wiary posiadacza nieruchomości, czego wymaga art. 224 § 2 k.c. W świetle zebranego materiału dowodowego nie sposób przyjąć, że moment, od którego T. M. obowiązany jest zapłacić właścicielowi za korzystanie z rzeczy jest tożsamy z dniem zawarcia (w niewątpliwie dobrej wierze) przez obu kontrahentów umowy dzierżawy z dnia 19.06.1995 r., której nieistnienie zostało podniesione kilka lat później, zaś wyroki sądów powszechnych przesądzające tę kwestię zapadły dopiero w latach 2001-2002. Ten ewidentny błąd w ustaleniach faktycznych, którego Sąd skargowy nie bada, prowadzący jednak do obrazu przepisu prawa materialnego a więc podlegający z urzędu ocenie na zasadzie art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c., nie wpłynął jednak na treść końcowego rozstrzygnięcia.

Prawo do wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości należy niewątpliwie do praw majątkowych powiązanych z własnością, a więc korzystających z ochrony gwarantowanej w art. 64 ust. 2 Konstytucji R.P. Ograniczenie tych praw (do których należy zaliczyć art. 224 § 2 k.c.), chociaż dopuszczalne, nie mogą „wynaturzyć prawa własności, pozbawić tego prawa lub nałożyć na właściciela ciężar nie do zniesienia” (por. T.K. w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 stycznia 2000 roku, P. 11/98, OTK 2000, Nr 1 , poz. 3 a ponadto M. B. w tezie 9 Komentarza do art. 64 Konstytucji R.P.). Wynikające z ograniczenia cudzego prawa własności przywileje posiadacza nieruchomości, chociaż korzystające z ochrony przewidzianej w art. 31 Konstytucji R.P., konfrontowane z rangą zabezpieczenia prawa własności jako fundamentu ustrojowego Rzeczypospolitej, nie mogą być jednak uznane w realiach niniejszej sprawy za objęte klauzulą porządku publicznego. Niewątpliwie powód- pozwany wzajemny korzystał faktycznie z zespołu pałacowego w Ł. nie uiszczając w latach 1995- 2003 właścicielowi jakiegokolwiek czynszu; ta nieodpłatność dodatkowo wzmacnia argumenty jurydyczne i czyni zaskarżone orzeczenie w jego pkt 2 zgodnym także z powszechnym poczuciem sprawiedliwości.

Niezasadny jest zarzut pozwanego- powoda wzajemnego wskazujący na przekroczenie przez Sąd Polubowny granic wyznaczonych przez żądania pozwu głównego, skoro wszelkie niedostatki towarzyszące rozszerzeniu powództwa T. M. w piśmie z dnia 24.08.2006 r. zostały ostatecznie naprawione w kolejnych jego wystąpieniach a w szczególności w piśmie precyzującym zakres żądania z dnia 8 kwietnia 2015 r. W konsekwencji zaskarżone orzeczenie odpowiada dochodzonemu roszczeniu a stawiany zarzut ocenić należy jako nietrafiony.

Wbrew stanowisku skargi pozwanego- powoda wzajemnego, także ewentualna wadliwość ustaleń faktycznych Sądu Polubownego (pkt 2a skargi) nie może być uznana za przejaw naruszenia podstaw porządku prawnego. Formulowany w tej materii w starszym orzecznictwie odmienny pogląd (patrz: S.N. w wyroku z dnia 15 lutego 1961 r., I CR 123/63, OSNAPiUS 1965, Nr 4, poz. 61) nie znajduje oparcia w nowszej judykaturze i poglądach przedstawicieli doktryny (por. m.in. S.N. w wyroku z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07, Biul. S.N. z 2007 r., Nr 11, S.A. w W. w wyroku z dnia 13 maja 2013 r., I A Ca 1298/12, Legalis nr 737206, tezy 37-38 Komentarza do art. 1206 k.p.c. red. Marszałkowska-K., wyd. 16/R M.). Niezależnie od powyższych argumentów dostrzec należy, w opozycji do stanowiska pozwanego- powoda wzajemnego, poprawność oceny dowodowej i ustaleń faktycznych dokonanych w uzasadnieniu wyroku z dnia 23 lutego 2007 roku. Sąd Polubowny oparł się tam na obszernych dowodach zgromadzonych w postępowaniu polubownym, w tym zeznaniach świadków i opiniach biegłych pozyskanych w trakcie tego postępowania przy zachowaniu wymaganych w nim zasad i procedur i nie sposób postawić ocenie tego Sądu zarzutu dowolności, braku logiki lub oczywistej sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego.

Uzasadnienie wyroku z dnia 15 marca 2016 roku zaskarżonego w niniejszym postępowaniu odwołujące się lakonicznie do ustaleń zawartych w motywach orzeczenia z dnia 23 lutego 2007 r. bynajmniej nie narusza, jak tego chce skarżący pozwany- powód wzajemny, jego konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy. Nie ulega bowiem wątpliwości, że obie strony w trakcie trwającego ponad 14 lat postępowania polubownego uczestniczyły w wyznaczonych terminach rozprawy, składały obszerne pisma procesowe i były świadome treści oraz przebiegu

czynności rozpoznawczych Sądu Polubownego. W tych warunkach przyjęte w zaskarżonym wyroku reguły prezentacji jego motywów nie mogą świadczyć o niejawności postępowania lub nierównym traktowaniu jednej z jego stron.

Rozwijając powyższą kwestię również w kontekście postawionego w skardze pozwanego- powoda wzajemnego zarzutu niezachowania podstawowych zasad postępowania przed sądem polubownym wynikających z ustawy (art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c.) poprzez obrazę art. 1197 § 2 k.p.c. wypada podkreślić, że wymagania stawiane motywom rozstrzygnięcia sądu polubownego cechuje, w odniesieniu do uzasadnienia wyroku sądu powszechnego, pewien minimalizm i do uznania ich za spełnione wystarczy, jeżeli można z nich wnioskować, jakimi przesłankami kierował się sąd polubowny. Wymagania te, zdaniem Sądu Apelacyjnego, motywy zaskarżonego wyroku spełniają. Nawiązanie w nich do motywów wcześniejszego orzeczenia i uczynienie ich integralną częścią aktualnej argumentacji nie może być więc uznane za oczywiście nieprawidłowe (por. uzasadnienie wyroku S.N. z dnia 31 marca 2006 roku, IV CSK 93/05, Legalis nr 117884).

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w pkt I i III sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 1207 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania skargowego rozstrzygnięto w zgodzie z art. 98, 108 § 1 i 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 8 ust. 1 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015 r. poz. 1804) oraz § 8 ust. 1 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015 r. poz. 1800).

(...)